

CYBERNETYCZNE ZNACZENIE KSZTAŁTOWANIA OPINII DOTYCZĄCEJ POLITYKI ZDROWOTNEJ

1. Wstęp

Cybernetyczne ujęcie kwestii dotyczącej zdrowia ma zasadnicze znaczenie w procesie jakości bytu społecznego, a tym samym potencjału progresywnego lub regresywnego. Właściwe zrozumienie tej zależności z uwzględnieniem szerokokorozumianego zdrowia pozwala na podniesienie potencjału rozwoju osoby ludzkiej bądź stagnacji. Nie trudno zauważyć, że obecna sytuacja społeczno-polityczna oscyluje wokół zdrowia jako takiego. Taki stan rzeczy może być związany z chęcią wytworzenia w społeczeństwie przestrzeni, w której zdrowie staje się podmiotem determinującym całą strukturę zachowań społecznych z jednej strony, z drugiej ukierunkowuje na działania uświadamiające ważność prawidłowego żywienia [Korporowicz,2015:52-59].

Z tego też względu problematyka sterowania społecznego ma ogromne znaczenie nie tylko dla nauki, ale również (a może nawet przede wszystkim) dla praktyki społecznej [Kossecki,1981:6] - jak zauważa Kossecki. Odpowiednio zbudowane informacje są nośnikiem konkretnych zachowań społecznych, które mogą przybrać formę pożądaną bądź niepożądaną społecznie. Właściwie skonstruowana informacja, następnie jej przekaz i odbiór społeczny formułują strategię polityki zdrowotnej państwa, bądź instytucji, które ukierunkowane są na proces kształtowania świadomości zdrowotnej ukonstytuowanej na najbardziej pierwotnej potrzebie jaką jest żywienie. Z tym zaś wiąże się właściwy dobór produktów. Odpowiednio opracowane systemy sterowania obszarem zdrowia generują w efekcie końcowym mniejsze koszty związane z obszarem leczniczym.

W prezentowanym opracowaniu zostanie pokrótce poddana analizie kwestia wyjaśnienia i opisanie procesów związanych z samą cybernetyką – sterowanym w obszarze społecznym, jak też zwrócona zostanie uwaga na strukturę informacji – jakie parametry muszą zostać wzięte pod uwagę. Kolejnym zagadnieniem będzie kwestia szeroko rozumianego zdrowia w kontekście przekazów informacyjnych. Celem artykułu jest chęć zwrócenia uwagi na proces tworzenia informacji sterowniczych, które powinny być ukierunkowane na podmiot zmierzający do ograniczenia niepożądanych nawyków żywieniowych.

¹ dr hab., Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej

2. Analiza parametrów procesów sterowniczych w obszarze informacji

Jak zauważa Józef Kossecki, aby „podejmować optymalne decyzje (...), jak najlepiej programować działalność (...) przekazu informacji albo decydować o sprawach nauki i kultury, trzeba umieć z określonym prawdopodobieństwem przewidywać społeczne skutki poszczególnych decyzji – i to nie tylko pod względem jakościowym, ale również ilościowym” [Tamże]. Cybernetykę określa się najczęściej jako naukę o sterowaniu i przetwarzaniu informacji. „Jeżeli jednak weźmie się pod uwagę, że sterowanie i przetwarzanie informacji są właściwie tym samym, gdyż nie ma sterowania bez przetwarzania informacji, a informacje służą wyłącznie do sterowania, wówczas dojdzie się do definicji podanej przez Mariana Mazura, zgodnie z którą cybernetyka jest to nauka o sterowaniu, przy czym przez sterowanie rozumieć należy jako wywieranie pożądanego wpływu na określone zjawiska. Wyraz „pożyczony” użyty w powyższej definicji powoduje konieczność określenia przy każdym procesie sterowniczym, w czym interesie się on odbywa. Inaczej mówiąc, zanim dojdzie do procesu sterowania musi być określony jego cel i motywacja” [Mazur,1966:11-12, Kossecki,op.cit.].

Powyzsza definicja w sposób precyzyjny określa narzędzia, które powinny być każdorazowo w systemie sterowniczym brane pod uwagę. Określenie celu wytworzenia informacji, następnie przez kogo i dla kogo. Tak więc celem powinien być podmiot oczekujący poprawy stanu zdrowia na tyle by mógł określić skuteczność, a tym samym wiarygodność wytworzonej informacji. Innymi słowy motywacja tzw. zewnętrznego obiektu sterowania względem obiektu serwowanego powinna precyzyjnie określać swoją motywację ukierunkowaną na dany obiekt z określeniem jego dobra. W innym wypadku zamiast procesu sterowania będziemy mieli do czynienia z procesem manipulacji, i potencjalnej korzyści kosztem obiektu sterowanego. W tym wypadku głównym celem staje się zysk, który ze swojej istoty nie zakłada dobra jako takiego podmiotu sterowanego. Dopiero połączony zysk z dobrem podmiotu ukazuje właściwy proces sterowniczy, którego główny cel (dobro podmiotu) determinuje potencjalny zysk. Innymi słowy motywacja powinna być określona w obszarze etyczno-moralnym z tego względu, że dotyka ona istoty podmiotowości osoby ludzkiej. Ta zbilansowana i przetworzona informacja oscyluje w przestrzeni pożądanej przez potencjalnego słuchacza i pensjonariusza określonego instytutu zdrowia [Krzysztoń,2017:83-85].

Obecnie zauważa się tendencję zmierzającą do uruchomienia systemu sterowniczego polegającego na wyłączeniu autonomii osoby ludzkiej z przestrzeni społecznej, a przynajmniej jej ograniczenia. Z tego też względu wytwarzanie i przetwarzanie informacji ma na celu wywołanie postawy strachu, który uniemożliwia jakiegokolwiek podejmowanie racjonalne decyzji o samostanowieniu, a tym samym wyborze kierunku realizacji ekonomii zdrowotnej podmiotu – człowieka. W takim przypadku mamy do czynienia z reaktywnością r czyli tylko z oddziaływaniem jednostronnym uniemożliwiającym jakiegokolwiek dyskurs. Jest to przekaz

jednostronny czyli sprzężenie, w którym jeden system oddziałuje na drugi. Nosi on nazwę sprzężenia prostego. „Oddziaływanie otoczenia na rozpatrywany układ określamy tu jako oddziaływanie wejściowe B (Bodziec), zaś miejsce, w którym to oddziaływanie dochodzi do układu, jako wejście. Natomiast oddziaływanie układu na jego otoczenie określimy jako oddziaływanie wyjściowe R (Reakcja), a miejsce, w którym wychodzi ono z układu, jako wyjście” [Mazur, op.cit.]. Wewnątrz rozpatrywanego układu odbywają się procesy, w wyniku których oddziaływania wejściowe zostają przetworzone na oddziaływania wyjściowe. Można w związku z tym traktować rozpatrywany układ jako przetwornik oddziaływań. Reaktywność (zachowanie podmiotu) r układu określamy jako stosunek oddziaływania wyjściowego do oddziaływania wejściowego. Sytuację tę możemy przedstawić za pomocą podstawowego wzoru sterowania, a więc:

$$r = \frac{R}{B}$$

Nie trudno zauważyć, że osoba nie ma możliwości zachować się inaczej niż w sposób jaki nakreślił system. Mamy tu do czynienia z mechanizmem typowej manipulacji. Innymi słowy odnosząc się do jakościowej teorii informacji mamy w tym przypadku informację wyzerowaną, czyli nie wnoszącą nic nowego ($I = 0$). Poniżej przedstawiono proces, w którym określa się moc, która jest zawarta w pewnej przepustowości informacji, jak powstaje sama informacja oraz kiedy nie wnosi już nic nowego.

Jak zauważa Marian Mazur „transformowanie komunikatów, jako proces fizyczny, musi polegać na przepływie energii, w związku z czym musi występować różnica potencjałów (np. $V_a - V_b$) wywołująca przepływ określonej ilości energii w określonym czasie, tj. przepływ mocy (K) określonej stosunkiem energii do czasu (przepustowość - przewodność informacji G).

$$G = \frac{K}{V_a - V_b}$$

Z powyższego równania wynika:

$$V_a = V_b + \frac{K}{G}$$

Jeżeli uważać potencjały V_a , V_b za komunikaty, to informacja I zawarta w parze tych komunikatów jest transformacją jednego z nich w drugi, a z równania wynika, że transformacją tą jest dodanie stosunku mocy (K) do przepustowości (G), czyli:

$$I = + \frac{K}{G}$$

Jak widać, na informację składają się trzy czynniki:

- przewodność drogi przepływu energii,

- moc przepływu energii po tej drodze, znak + wskazujący, że informacja jest transformacją polegającą na zwiększeniu potencjału początkowego o nadwyżkę określoną stosunkiem mocy do przewodności.

Jeżeli potencjał V_a obniży się do potencjału V_b , czyli oba komunikaty staną się jednakowe, to jak wynika z równania:

$$\frac{K}{G} = 0$$

czyli:

$$I = 0$$

co oznacza, że pojawienie się takiego samego komunikatu jak już istniejący, nie wnosi nic nowego” [Tamże]. Przywołana analiza procesu przetwarzania informacji opracowana przez Mariana Mazura wskazuje, że informacje, które docierają do odbiorcy powinny być na tyle różne, aby wносиły pewien ładunek zawierający coś nowego w przekazie.

Podsumowując kwestie dotyczące przetwarzania i sterowania informacją należy mieć na uwadze następujące parametry. Po pierwsze różnicę potencjałów, która jest niezbędna do szeroko rozumianego rozwoju. Ponieważ jeżeli zostanie ona wyzerowana następuje unicestwienie – tu swego rodzaju stagnacja. Kolejna rzecz to jaką mocą przekazu dysponujemy (jakie mamy narzędzie) i w reszcie jaka jest przewodność, przepustowość tych narzędzi (ludzi).3. Cybernetyczny wymiar dialogu – informacji w kształtowaniu zdrowia duchowego

3. Zdrowie człowieka a proces informacyjny.

Współczesny człowiek zadaje dużą liczbę pytań związanych z kwestią zdrowia. Poszukuje stosownych informacji. Poddaje się wielu badaniom, bądź poszukuje instytutów zdrowia, które organizują turnusy związane z odpowiednim procesem żywieniowym. To głównie ten obszar – żywienia – stanowi znaczące pole zainteresowania człowieka. Coraz większa liczba społeczeństwa poszukuje informacji i możliwości podjęcia działań, po których realizacji z nadzieją oczekiwana jest znacząca poprawa zdrowia. Obszar żywienia, na który zwraca uwagę coraz większa liczna populacji wynika z faktu, że jest on w pewnej mierze zależny od podmiotu jednostkowego, który może samodzielnie decydować jaki proces żywieniowy dostosować do własnych potrzeb[www1].

Zdrowie jako takie stanowi wartość pożądaną przez każdą osobę ludzką. Zapewnia ono właściwy rozwój fizyczny, intelektualny i duchowy człowieka. Świadczy o jego potencjale twórczym i relacyjnym w zbiorach elementów pierwotnych jakimi są sami ludzie, którzy tworząc relacje sterownicze, jednocześnie tworzą strukturę bytu społecznego. Nie ulega wątpliwości, że zdrowie jako takie jest obszarem, o który najbardziej dbamy. Jakiegokolwiek braki związane ze zdrowiem człowieka stanowią o jego ograniczonym potencjale twórczym [www2]. Co jest

w pewnej mierze rzeczą oczywistą, ponieważ znaczna moc dyspozycyjności twórczej jest skierowana na osiągnięcie lub poprawę stanu zdrowia, a tym samym zostają zneutralizowane relacje twórcze, które powodują osłabienie potencjału twórczego w szeroko rozumianym bycie społecznym [www3].

Czym zatem jest zdrowie? Należy zaznaczyć, że dysponujemy znaczącą liczbą definicji związanych ze zdrowiem [Domaradzki,2013:6]. Jan Domaradzki analizując definicje zdrowia dzieli je na sześć kategorii:

- 1) definicje biologiczne, funkcjonalne i biologiczno-funkcjonalne;
- 2) definicje obiektywizujące i subiektywizujące;
- 3) definicje realistyczne i nominalistyczne;
- 4) definicje naturalistyczne i normatywne;
- 5) definicje negatywne i pozytywne;
- 6) definicje atrybutywne i relacyjne [Tamże,11-21].

Przedstawiony podział definicji zdrowia i choroby w dużej mierze zdeterminowany jest obszarem cywilizacyjnym, w którym te definicje powstają, kulturowym, społecznym, politycznym, czy też uwzględniający specyfikę poszczególnych nauk. Dla naszych rozważań wystarczy określenie pojęcia „zdrowia” jako pewnego doświadczenia subiektywnego określającego potencjał twórczy podmiotu z zachowaniem pewnej harmonii fizis i psyche z perspektywą nie absorbującą rozumu wraz z obszarem wolitywnym ukierunkowanym na podmiot doświadczający lecz skierowanym ku szeroko rozumianej relacyjności ku podmiotowi zewnętrznemu z uczestnictwem w zbiorze podobnych elementów określającym twórczy potencjał zbioru. Zatem choroba stanowiłaby odwrotność powyższej definicji, a tym samym ukierunkowanie podmiotu ku sobie, czyli pewnej alienacji ze zbioru relacji sterujących wraz z obniżeniem potencjału twórczego zbioru podmiotów. Innymi słowy choroba obniża sterowność autonomicznego układu serującego (jeżeli za taki przyjmiemy osobę ludzką) niemal do poziomu zerowego, co ułatwia manipulowanie zbiorem podmiotów skupionych wyłącznie na zdrowiu jako takim [Domaradzki,2014:198-199].

Odpowiednio wytworzona i przetworzona informacja ma na celu jak najszybsze uruchomienie procesu sterowniczego w takim stopniu, aby podmiot uzyskał znaczącą poprawę zdrowia w strukturze relacji społecznych ukierunkowanych na przywrócenia procesów stabilizujących gotowość do działań twórczych. Mając na uwadze powyższe przesłanki należy tak skonstruować przekaz informacji w instytucjach zdrowia, aby podmiot mógł w jak najkrótszym czasie uzyskać utracony potencjał twórczy, przy założeniu pewnych możliwości fizycznych i duchowych podmiotu.

Wracając do przedstawionej analizy sterowania informacją należy podjąć starania, aby informacje dotyczące zdrowia były ukierunkowane na podmiot w taki sposób, aby zechciał on podjąć próbę działań zmierzających do przywrócenia mu możliwie jak największej harmonii zdrowia, co w efekcie obniży koszty wynikające z doświadczenia przez niego choroby. Należy zatem wziąć po uwagę wzór na

reaktywność czyli myślenie i działanie przetwarzające proces informacji w podmiocie w taki sposób aby mógł on skutecznie odpowiedzieć swoją reakcją czyli konkretnym działaniem. Jeżeli R jest wyjściem czyli reakcją podmiotu, uzyskamy iloczyn bodźca oddziaływującego B oraz proces przetwarzania informacji przez podmiot r.

$$r = \frac{R}{B}$$

po przekształceniu otrzymamy:

$$R = B \times r$$

Musimy zatem tak skonstruować informacje aby stanowiły one możliwość przetworzenia w podmiocie na takim poziomie, który by umożliwił podjęcie decyzji, która w efekcie końcowym powinna doprowadzić do poprawy poziomu jego zdrowia. Tym samym wytworzy w podmiocie pozytywne ustosunkowanie się do procesów, które zostaną zaproponowane przez określone obiekty oferujące poprawę zdrowia człowieka. Należy tu jeszcze uwzględnić różnicę potencjałów jaka zachodzi pomiędzy podmiotem pragnącym poprawy zdrowia a podmiotem oferującym konkretną usługę oraz moc i przewodność informacji jakie chce przekazać potencjalnym usługobiorcom.

3. Podsumowanie

Najbardziej cenną i pożądaną wartością przez człowieka jest zdrowie. Z tej tezy wywodzi się kolejna, a mianowicie informacja. Nie ma nic cenniejszego we współczesnym świecie jak informacja. Z tego też względu duża odpowiedzialność jaka spoczywa na różnego rodzaju podmiotach oferujących swoim gościom poprawę zdrowia, wymaga rzetelnych informacji, które budują zaufanie i markę danego podmiotu. Nie ulega wątpliwości, że zdrowie współcześnie stanowi najsubtelniejszy obszar ludzkich działań. Współczesny człowiek odczuwa strach przed śmiercią i z tego względu jest dla zachowania instynktu życiowego – zdrowotnego zrobić i ofiarować niemal wszystko. Z tego też względu mogą się pojawiać podmioty na rynku szeroko rozumianego zdrowia, które będą wykorzystywały ufność człowieka w prezentowanych mu informacjach.

Bibliografia

- Domaradzki J., O definicjach zdrowia i choroby, „Folia Medica Lodziensia” 2013, Nr 40/1.
Domaradzki J., Triada choroba, poczucie dyskomfortu i chorowanie i jej współczesna interpretacji, „Hygeia Public Health” 2014, Nr 49(2).
Korporowicz V., Polityka zdrowotna w systemie nauk o polityce publicznej, „Studia z Polityki Publicznej” 2015, Nr 1(5).
Kossecki J., Cybernetyka społeczna, PWN, Warszawa 1981.
Krzysztoń W., Zarządzanie informacją w procesach decyzyjnych organizacji, „Modern Management Review” 2017, Nr 24 (3/2017).
Mazur M., Cybernetyczna teoria układów samodzielnych. Warszawa 1966.
Mazur M., Cybernetyka i charakter, PIW, Warszawa 1976.

www1, Cybulski M., Podstawowe pojęcia z zakresu zdrowia i choroby, s. 1-42, https://www.umb.edu.pl/photo/pliki/WNoZ_jednostki/wnoz-z-zintegrowanej-opieki-medycznej/uzs/wyklad_uzs.pdf, [dostęp: 05.03.2021].

www2, Magnuszewska-Otulak G., Wybrane problemy polityki zdrowotnej w Polsce, s. 87-89, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/problemypps/pps21/Magnuszewska-OtulakPPS21-13-8.pdf>, 05.03.2021.

www3, Wojtasiewicz Monika, Łódzkie ma pomysł na zdrowie. Jak zdrowo żyć, by zdrowym być, s. 8-22, https://zdrowie.lodzkie.pl/sites/default/files/imce/profilaktyka/jak_zdrowo_zyc_by_zdrowym_byc.pdf, 05.03.2021.

Streszczenie:

Cybernetyka jako tworzenie, przetwarzanie i sterowanie informacją zajmuje obecnie istotne miejsce w procesie tworzenia struktur bytu społecznego, a szczególnie w obszarze zdrowia. Stanowi ono bowiem zasadniczy kierunek życia człowieka, którego celem jest zachowanie w jak najdłuższej perspektywie czasu odpowiednio potencjału siły. Co z kolei generuje mniejsze koszty leczenia. Społeczna ekonomia zdrowia poszczególnych ludzi ukierunkowana została na żywotne procesy twórcze, które powinny generować tworzenie relacji zewnętrznych z otoczeniem.

Słowa kluczowe: cybernetyka, sterowanie, informacja, zdrowie, ekonomia społeczna zdrowia, polityka.

Abstract

Cybernetics as the creation, processing and control of information currently occupies an important place in the process of creating structures of social existence, especially in the area of health. It is the crucial direction of human life, the aim of which is to preserve the potential of strength for as long as possible. This in turn generates lower treatment costs. The social economy of individual health has been focused on vital creative processes that should generate the creation of external relations with the environment.

Key words: cybernetics, control, information, health, social economy of health, politics.